Hrvatsko - ugarska nagodba

Mi Franjo Josip Prvi,

po milosti božjoj car Austrijski, kralj Ugarski, Češki, kralj Dalmatinski, Hrvatski i Slavonski, Galički, Vladimirski i Ilirski, arhivojvoda Austrijanski itd. itd. itd. Častni, poštovani itd.

Nastojeći Mi primjerno Otčinskoj Našoj skrbi, unapredjivati sve, što na učvršćenje blagostanja premilih Nam kraljevina i zemalja spada, odlučismo premilostivo odobriti i kraljevskom Našom moći potvrditi zakonski članak, kojeg Nam vjernosti Vaše preponiznom adresom od 26. rujna t. g. predložiše ovako, kako sliedi:

Zakonski članak

o nagodbi, koju s jedne strane kraljevina Ugarska, sjedinjena s Erdeljem, s druge strane kraljevine Hrvatska i Slavonija sklopiše za izravnanje postojavših izmedju njih državnopravnih pitanja:

§. 1.

Kraljevina Ugarska sjedinjena s Erdeljem i kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija sačinjavaju jednu te istu državnu zajednicu tako napram ostalim pod vladom Nj. Veličanstva stojećim zemljam, kao što i napram inim državam.

§. 2.

Iz ove državne zajednice i skupnosti sliedi, da se ima kralj kraljevinah Ugarske, Dalmacije, Hrvatske i Slavonije jednom te istom krunom i jednim te istim krunitbenim činom okruniti i za sve pod krunom sv. Stjepana stojeće kraljevine na zajedničkom saboru ovih kraljevinah zajednička krunitbena zavjernica utanačiti i izdati. Izvornik ove krunitbene zavjernice ima se uz madjarski sastavak i jezikom hrvatskim sastaviti i kraljevinam Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji izdati i u njemu cjelokupnost i zemaljski ustav kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije zajamčiti. Krunitbena zavjernica od 1867. ima se naknadno takodjer hrvatskim jezikom sastaviti i saboru kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije što prije poslati.

§. 3.

Iz gori spomenute nerazdružive državne zajednice sliedi nadalje, da glede svih onih predmetah, koji su svimkolikim kraljevinam krune Ugarske i ostalim zemljam Nj. Veličanstva zajednički, ili u koji se zajedničkim sporazumkom razpravljati imadu, treba da bude kraljevinam Ugarskoj i Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji jedno te isto zakonito zastupstvo, zakonodavstvo i što se izvršbe (Executive) tiče, zajednička vlada.

§. 4.

KraIjevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija pripoznavaju zakonski članak XII. god. 1867. ugarskaga sabora, koji označuje zajedničke poslove medju kraljevinama krune sv. Stjepana i ostalim zemljama Nj. Veličanstva, zatim i poslove koji premda nisu zajednički, obim ovim strankam, nu ipak se zajedničkim sporazumkom njihovim razpravljati imadu i koji ustanovljuje način njihova rukovodjenja, isto tako pripoznavaju i već na temelju ovoga zakona oživotvorene nagodbene ustanove, osobito zak. čl. XIV., XV., XVI. od god.1867. i za se krijepostnimi i obveznimi, nu ipak uz tu naročitu ogradu, da se u buduće slični temeljni zakoni i nagodbe samo zakonitim sudjelovanjem kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije stvarati mogu. U ovom stavku spomenuti temeljni zakon i zakonski članci imaju se naknadno u izvornom i hrvatskcom sastavku takodjer izdati i proglašenja radi saboru kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije što prije poslati.

§. 5.

Izim onih predmetah, koji su kraljevinam krune sv. Stjepana i ostalim zemljam Nj. Veličanstva, zajednički, ili koji se zajedničkim njihovim sporazumkom razpravljati imadu; postoje još i drugi , kraljevine Ugarske i kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije jednako se tičući poslovi, glede kojih se ovom nagodbom priznaje potreba zajedničkoga zakonodavstva i zajedničke vlade za sve zemlje krune ugarske.

§. 6.

Takav je prije svega zajednički posao za sve kraljevine krune sv. Stjepana opredjeljivanje, troškovah za previšnji kraljevski dvor.

§. 7.

Zajednički su poslovi nadalje: dozvoljivanje novakah, zakonarstvo za obranbeni ustav i vojnu dužnost i odredbe glede ponamješćivanja i obskrbljivanja vojske, glede čega se ipak za kraljevine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju odredjuje:

a) da se broj novakah na Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju iz kontingenta zajednički opredieljenog odpadajući, odmjeri po razmjerju ukupnoga pučanstva njihovoga; pri čemu se samo po sebi razumjeva, da se u slučaju promjene sadanjega obranbenoga sustava, propisi novoga obranbenoga sustava takodjer u kraljevinah Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji uvesti imadu;

b) da se novaci iz kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije uvrstiti imadu u vojne pukovnije istih kraljevinah; napokon

c) da se pri uvršćivanju novakah obzir uzeti ima na njihovo usposobljenje za stanovite struke vojničiva; pa da se novaci iz Primorja najvećma uvršćuju u pomorsku vojsku.

§. 8.

Zajednički su kraljevini Ugarskoj i kraljevinam Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji tako u obziru zakonarstva, kao što i u obziru vladavine na dole opisani način financijalni poslovi takodjer. Prema tomu spada na zajednički državni sabor svih kraljevinah krune ugarske ustanovljivati zajednički porezni sustav, dozvoljivati izravne i neizravne poreze tako glede vrstih kao i brojevnih stavkah istih porezah; isto tako razpisivati poreze, rukovoditi i utjerivati ih, uvadjati nove poreze, i ustanovljivati proračun zajedničkih troškovah, kao i pregledavati godišnje zaključne račune, tičući se troškovah za zajednčke poslove; zatim spada na isti sabor: kontroliranje novoga i kouvertiranje već obstojećega državnoga duga, nadalje uprava, prodaja; preinačivanje i obterećianje nepeokretnih državnih dobarah, razpolaganje o monopolih i kraljevskih prihodih (regalia maiora) i u obće svaka odredba, odnoseća se na takove financijalne predmete; koji su svim zemljama krune sv. Stjepana zajednički; s onim ipak ograničenjem; da ako bi se radilo oprodaji državne dalmtinsko-hrvatsko-slavonske nepokretne imovine u zemljah i šumah, o tom se i sabor kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije saslušati ima, pa da se bez njegove privole prodaja takova izvesti ne može.

Glede svih ovih predmetah zajedničko financijalno upraviteljstvo, koje vodi zajedničkom saboru odgovorni kraljevski ugarski ministar financijah, proteže se i na kraljevine Dalmaciju Hrvatsku i Slavoniju.

§. 9.

Svim kraljevinam krune Ugarske zajednički poslovi su nadalje: novčarstvo, kovani novac i bankarstvo, kano i ustanovljenje sustava novčanoga i obćenitoga novčanoga mjerila, izpitivanje i odobravanje onih trgovačkih i državnih ugovorah, koji se jednako tiču svih zemaljah krune sv. Stjepana ili se odnose na zemljištnu promjenu; odredbe glede bankah, zavodah za vjeresiju, i osiguravanje povlasticah, mjere i vage; zatim zaštita markah i muštrah, punciranje, vlaistničtvo književnih i umjetnih proizvoda; pravo pomorsko, trgovačko, mjenbeno

i rudno te u obće trgovina, mitnice i malte, brzojavi, pošte, željeznice, luke, brodarstvo i one državne ceste i rieke koje se kraljevine Ugarske i kraljevinah Dlalmacije, Hrvatske i Slavonije jednakim načinom tiču.

§. 10.

Zajedničko je zakonodavstvo takodjer glede ustanovah obrtih, razumjevajuć ovamo i kućarenje, o družtvih, kojih nije svrha zajedničkoga tečenja ili dobitka, o putnih listovah, redarstva nad inostranimi, o državljanstvu i o domaćinstvu.

§. 11.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija pripoznavaju, da bi one dužne bile polag svoje porezne snage pridonašati za one troškove, koje s jedne strane, kraljevinam ugarske krune i ostalim zemljama Nj. Veličanstva priznani zajednički poslovi, s druge strane svimkolikim zemljam krune ugarske gori izjavljeni zajednički poslovi iziskuju.

§. 12.

Ovoj poreznoj snazi primjerno razmjerje polag istih službenih podatakah, na kojih temeIju je zemljam ugarske krune prinosbeno razmjerje za pokriće troškovah zajedničkih poslovah sa ostalimi zemljami Nj. Veličanstva medjusobno na 10 godinah ustanovljeno, čini za isto ovo vriemeza kraljevinu Ugarsku s Erdeljem 935592201 za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju 64407799 postotak.

§. 13.

Pošto bi pako svikoliki čisti dohoci kraljevinah Hrvatske i Slavonije onu svotu koja bi po spomenutom u gornjem paragrafu poreznoj snazi primjernom ključu za troškove zajedničkih poslovrah na njih odpala, u sadanjih okolnostih samo tako pokriti mogli, ako bi ove kraljevine takodjer veći dio od troškovah za svoju samoupravu potrebitih u tu svrhu podavale; s toga se kraljevina Ugarska obzirom na obnovljenje onoga bratskoga oonošaja,koji je medju njom i medju kraljevinama Hrvatskom i Slavonijom od stoljećah obstojao, drage volje sjedinjuje s ovom kraljevinami u tom, da se ponajprije iz dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije povuče stanovita svota, koja se od vremena do vremena za troškove samouprave nutarnje ovih kraljevinah po nagodbi ustanovi, a ostala svota od pokrića potrebštinah nutarnje samouprave preostavša da se obrati za obće potrebite troškove zajedničkih troškova.

§. 14.

Na temelju načela u prediducém paragrafu izraženoga s jedne strane medju kraljevinom Ugarskom i s druge strane medju kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom sliedeća se sklapa financijalna nagodba.

§.15.

Potrebštine nutarnie samouprave kraljevine Hrvatske i Slavoniie za vrieme onih 10 godinah, dok traje medju kraljevinami ugarske i medju ostalim zemljami Nj. Veličanstva obstojeća nagodba, ustanovljuje se sa 2, 200.000 for.

§. 16.

Ova svota ima se, ponajprije sa 45 postotaka od njihovih izravnih i neizravnih porezah i drugih javnih dohodakah pokrivati t. j. toliki postotak sveukupnih dohodakah ovih kraljevinah ima se izručivati u onu hrv.-slavonsku zemaljsku ili municipalnu blagajnu, kamo će to združenih kraljevinah zakonarstvo ili vlada željeti.

§. 17.

Postotak od 55 iz svih dohodakah javnih kraljevinah Hrvatske i Slavonije imat će se za pokriće zajedničkih trioškovah u zajecdničku državnu blagajnu izručivati.

§. 18.

Izmedju onih dohodakah koji će se po §§. 16. i 17. za potrebštine nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije i za troškove zajedničkih poslovah podijeliti, izuizimlju se:

a) potrošarina od vina i mesa, koje se u kraljevinah Hrvatske i Slavonije polag dosadanje porabe nadalje takodjer na pokriće obćinskih potrebštinah obraćati mogu; b) dohoci od mitnicah u sljedstvu zakonskog člana XII. g.1867.

§. 19.

Ako bi se zemljišni obseg kraljevinah .Hrvatske i Slavonije faktičnim pridruženjem Dalmacije, ili sjedinjenjem uprave vojne Krajine povećao: dohci teritorija s kraljevinami Hrvatskom i

Slavonijom sjedinjenoga imat će se takodjer po ključu ustanovljenom u §. 16. i 17. podjeljivati medju troškove nutarnje uprave kraljevinah ovih i troškove zajednačkih poslovah.

§. 20.

Obstojeći za sada zemaljski namet, kao što je u kraljevini Ugarskoj, ima se i u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji spojiti sa državnimi porezi.

§. 21.

Zemljorazteretni namet pako ima i nadalje rukovoditi zemljorazteretno ravnateljstvo ovih kraljevinah, i financijalno ravnateljstvo ima ga u blagajnu zemljorazteretnoga ravnateljstva izručivati sve dotle, dok se podpuno ne izplati zemljorazteretni zemaljski-dug kraljevinah Hrvatske i Slavonije: Sa svim tim uzdržaje se zajedničko jamstvo kraljevinah krune ugarske za svoj zemljorazteretni dug nadalje takodjer, i u tu svrhu možebit potrebita pripomoć predujmivat će se iz zajedničke državne blagajne polag dosadanjega načina i običaja.

§. 22.

Kraljevski ugarski ministar financijah vodi izvršbu (Execution) u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji glede izravnih i neizravnih porezah, dohodakah od državnih monopolah; biljegovine, taksah, pristojbah i dohodakah državnih dobarah po ravnateljstvu financijalnom zagrebačkom koje on imenuje.

§. 23.

Oni odjeli zemaljskoga računovodstva zagrabačkoga, koji rukovode predmete u području autonomne vlade kraljevinah Hrvatske i Slavonije špadajuće, podpadaju u svakom obziru odredjivanju ovih kraljevinah. Nu posljedci vodjenih po ovih računovodstvenih odjelih zaključnih računah imat će se zajedničkom ministru financijah priobćivati u tu svrhu, da se financijalni podatci svih zemaljah ugarske krune podpuno sastavljati uzmognu.

§. 24.

Autonomna zemaljska vlada i oblasti kraljevinah Hrvatske i Slavonije imadu u osiguravanju i utjerivanju javnih dohodakah sa svom pripravnošću podupirati organe zajedničke financijalne vlade, i točno izpunjavati zakonite odredbe ministra financijah, zajedničkomu saboru odgovornoga.

§. 25.

Ako postotak 45 od svikolikih dohodakah u gdjekojih godinah ne bi mogao pokriti (§. 15.) ustanovljenu potrebštinu nutarnje uprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije, tada će Ugarska manjak predujmiti.

§. 26.

Bude li obratno spomenuti postotak 45 nadvisio svotu, koja je za potrebštine nutarnje uprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije nagodbom ustanovljena, to će se višak obratiti na pokriće zajedničkih troškovah.

§. 27.

No budu li dohoci kraljevinah Hrvatske i Slavonije povećanjem porezovne snage nadvisili onaj dio zajedničkih troškovah, koji bi po ključu poreznoj snagi primjernom u §. 12. opredieljenom na njih spao: to će višak ovaj na razpolaganje kraljevinam Hrvatskoj i Slavoniji pripasti, bez da bi ove kraljevine zato bila dužne one svote naknadno pokriti, koja u predidućih godinah zajedničkih troškovah uplatile nisu.

§. 28.

Obračunavanje o dohocih kraljevinah Hrvatske i Slavonije ima se načiniti po načelih i predidućih paragrafih spomenutih, i takovo skupa sa zaključnimi računi svih zemaljah ugarske u isto vrieme predložiti zajedniđkomu zakonodavsivu svih kraljevinah krune ugarske u isto vrieme predložiti zajedničkom zakonodavstv svih kraljevinah ugarske krune. Ovdje izpitani račun priobćit će se znanja radi saboru kraljevinah Hrvatske i Slavonije.

§. 29.

Posebni izkaz o dohodcih kraljevinah Hrvatske i Slavonije moći će se početi voditi oživotvorenja nagodbe i samo s 1. siečnjem g. 1869. Dok nagodbu ne primu oba zakonodavstva dok ju ne potvrdi Nj. Veličanstvo, bit će proračun od god. 1867. pravilom glede kraljevinah Hrvatske i Slavonije za doznačivanje troškovah njihove samouprave.

§. 30.

Iz poreznih zaostatakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije, koji su do konca god.1867. uključivo nastali, i koji se utjerati mogu, imade se postotak 63 obratiti na potrebštine nutarnje samouprave rečenih kraljevinah, postotak 37 usuprot spada u zajedničku državnu blagajnu.

§. 31.

Pravo zakonarstva glede onih predmetah, koji su kraljevinam ugarske krune, i ostalim zemljama Nj. Veličanstva zajednički, ili se njihovim medjusobnim zajedničkim sporazumkom obavljati imadu, kao i glede onih poslovah, koji se u gornjih paragrafih za sve kolike kraljevine ugarske krune zajedničkim označuju, pripada zajedničkomu saboru svih kraljevinah ugarske krune, koj se svake godine u Peštu sazvati imade.

§. 32.

Ne tom zajedničkom saboru bit će kraljevine Hrvatska i Slavonija po razmjerju broja njihova pučanstva zastupane sa 29 zastupnikah; ovamo ne razumievajući grad Rijeku s njegovim kotarom s razloga u 66. paragrafu navedenoga. Ako bi se broj zastupnikah ugarskoga sabora s vremenom promjenio, imat će se broj zastupnikah za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju, uz pridružanje razmjera pučanstva, ustanoviti po istih načelih, koja budu upotrebljena kod opredjeljivanja broja zastupnikah Kraljevine Ugarske.

Ako se pučanstvo kraljevinah Hrvatske i Slavonije budi sjedinjenjem uprave vojne krajine, budi Dalmacije umnoži, tada će se broj zastupnikah sdruženih kraljevinah povisiti upravo po istom razmjerju, u kom se njihovo pučanstvo umnožalo bude.

§. 34.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija biraju svoje zastupnike na zajednički sabor iz sredine vlastitoga svoga sabora, i to za cijelo ono vrijeme, dokle traje zastupnička vlast zastupnikah zajedničke zastupničke kuće. U slučaju, ako bi medjutim razpušten bio sabor kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, ostaju njihovi zastupnici na zajedničkom saboru tako dugo, dok novosazvani sabor ne bude izabrao druge zastupnike.

§. 35.

Zastupnici krljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije vrše na zajedničkom saboru osobno pravo razpravljerija, i odvjetovanja u svih poslovih, koji su u prediducih paragrafah zajedničkimi pripoznati upravo tako samostalno i bez ikakva naputka, kao god ostali članovi

zajedničkoga sabora.

§.36.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavohija odaslati će takodjer iz svoga sabora dva zastupnika u kuću velikašah zajedničkoga sabora.

§. 37.

Velikaši i oni crkveni i svjetovni dostojanstvenici kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, koji su u ugarskoj velikaškoj kući prije godine 1848. imali pravo sjela i osobnoga glasa, bit će istim pravom i u buduće članovi kuće velikašah zajedničkoga sabora sve dotl, dok se ova kuća na drugih temeljih neuredi.

§. 38.

Zajednički poslovi će se na zajedničkom saboru u koliko je moguće razpravljati prije svega i uzastopce, te će se u svakomu slučaju obzir uzeti na to, da se zastupnikom kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije ostavi vrijeme najmanje triuh mjesecah za razpravljanje vlastitih samoupravnih poslovah na domaćem njihovom saboru.

§. 39.

Svi troškovi zajedničkoga sabora, dakle i dnevnice i konakovina zastupnikah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, namiruju se iz zajedničke državne blagajne.

§. 40.

Čim kraljevine ugarske krune jedan dio zadatakah zajedničkoga svoga sabora, najme ustanovljenje troškovah, potrebitih za one zajedničke poslove, koje iz pragmatičke sankcije proiztičućimi pripoznavaju, izvršivaju sredstvom poslanstva (delegacija) iz sredine svoje izabranoga, to će se po zajedničkom saboru izmedj zastupnikah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije birati toliko licah u ugarsku delegaciju, koliko ih zahtjeva ključ, po kom one kraljevine učestvuju na zajedničkom saboru.

§. 41.

Prema tomu se odredjuje, da će se izmedju zastupnikah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od strane zastupničke kuće četiri zastupnika, a od strane velikaške kuće jedan član birati u delegaciju Ugarsku.

§. 42.

Ako se broj zastupnikah dalm.-hrvat.-slavonskoga sabora umnoži uslijed zemljištnoga povećanja §. 33. napomenutoga, povisit će se po razmjerju tom povećanju odgovarajućem broju onih članovah, koji se izmedju zastupnikah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije biraju u delegaciju Ugarsku.

§. 43.

Glede svih onih poslovah, koji su zakon. čl. XII. god. 1867. i ovom nagodbom svim zemljam krune ugarske zajedničkimi izjavljeni, izuzam u §. 10. navedene predmete, vodi središnja u Budimpešti stolujuća vlada izvršbu sredstvom vlastitih svojih organah takodjer u kraljevinh Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji.

§. 44.

Obzirom na zastupanje interesah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, i zna se za iste kraljevine imenovati jedan posebni dalm.- hrvat.- slavonski ministar bez listnice kod središnje vlade u Budimpešti. Taj ministar je član ukupnog ministarskoga vieća, imajuć u njem pravo odvjeta; pa je odgovoran zajedničkomu saboru. On će biti svezom izmedju Nj. ces. i kralj. apoštolskoga Veličanstva i zemaljske vlade kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 45.

Središnja vlada nastojat će, da u obsegu kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije sporazumno postupa sa autonomnom vladom istih kraljevianah, nu budući da je središnja vlada za postupak svoj odgovorna zajedničkomu saboru, na kom su i kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija zastupane, s toga će zemaljska vlada istih kraljevinah i njene oblasti podpomagati središnju vladu u obziru njenih odredbah, pače talove i neposredno izvršivati na toliko, na koliko središnja vlada vlastitih svojih organah ondje imala ne bi.

§. 46.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija pako na njihovo zahtjevanje osiguravaju se, da će

središnja vlada tako činovnike za hrvatsko-slavonske odsjeke, koji će se kod iste središnje vlade ustrojiti, kako takodjer i one svoje organe; koji će u obsegu kraljevinah ovih uredovati, obzirom na potrebitu strukovnu vještinu, u koliko to samo moguće bude, imenovati izmedju domaćih sinovah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 47.

Glede svih onih predmetah, koji ovom nagodbom nisu priuzdržani zajedničkomu saboru i središnjoj vladi, pripada kraljevinam Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji pravo podpune samouprave (autonomije) tako u području zakonarstva kao i izvršbe.

§. 48.

S toga razloga spada u djelokrug podpune autonomije kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije zakonarstvo i uprava u svih poslovnih nutarnjih, bogoštovja; nastave i pravosudja amo računajuć sudbenost u svih molbah, izim sudbenosti glede pomorskoga prava.

§. 49.

U pogledu zakladah vjerozakonskih i nastavnih imadu se tražbina, tićuče se prošlosti, putem medjusobnog obračunavanja izjednačiti.

§. 50.

Na čelu autonomne vlade kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonjile stoji ban, koji je odgovoran saboru istih kraljevinah.

§. 51.

Bana kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije imenuje Nj. c. i kr. apošt. Veličanstvo na priedlog i uz premapodpis zajedničkoga kr. ugarskoga ministarskoga predsjednika.

§. 52.

Gradjansko dostojanstvo bana odlučuje se za buduće od dostojanstva vojničkoga, pa se pravilom ustanovljuje, da odsele vojnička osoba ne može imati ikakva upliva na gradjanske poslove u kraljevinah Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji.

§. 53.

Banu glradjanskoga stališta bit će i od sada naslov: Ban kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije i časti banskoj pripadati će sva ona prijašnja preimućtva i dostojanstva, koja se slažu s njegovim novim položajem. Po tome i nadalje ostaje članom kuće velikašah zajedničkoga sabora.

§. 54.

Na temelju prieloga banova ustanovit će sabor kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije daljnje ustrojstvo autonomne zemaljske vlade s previšnjim privoljenjem Nj. c. i kr. apošt. Veličanstva.

§. 55.

Iza previšnje previšnje potvrde ove nagodbe ima se odmah dokinuti hrv.- slav. dvorska kancelarija.

U svemkolikom obsegu kraljevinah Hrvatske i Slavonije službeni je jezik hrvatski toli u zakonodavstvu, koli u sudstvu i upravi.

§. 57.

Za organe zajedničke vlade ustanovljuje se takodjer hrvatski jezik službenim jezikom unutar granicah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§.58.

Predloge i spise u hrvatskom jeziku sastavljene; pa iz kraljevinah Hrvatske i Slavonije na zajedničko ministarstvo podnešene, imade to ministarstvo primati i rješitbe svoje na istom jeziku izdavati.

§. 59.

Obzirom na to, da su kraljevine Hrvatska i Slavonija politički narod, imajući posebni svoj teritorij i u pogledu nutarnjih svojih poslovah vlastito zakonodavstvo i autonomnu vladu,

ustanovljuje se nadalje; da se zastupnici istih kraljevinah tako na zajedničkom saboru kako i u delegaciji mogu služiti i jezikom hrvatskim.

§. 60.

Na zajedničkom saboru stvoreni i podpisom Nj. c. i kr. apošt. Veličanstva providjeni zakoni izdavat će se za kraljevirte Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju u izvorniku hrvatskom i odaslati saboru tih kraljevinah.

§. 61.

U poslovih autonomnih imadu se unutra granicah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije upotrebljavati sjedinjene boje i grbovi istih kraljevinah, potonji providjeni krunom sv. Stjepana.

§. 62.

Kod označivanja poslovah, svim kraljevinam krune ugarske zajedničkih, upotrebljuju se sjedinjeni grbovi kraljevinah Ugarske i Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 63.

Za raspravljanja zajedničkih poslovah imade se uz ugarsku zastavu i sjedinjena zastava kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije razviti na zgradi, u kojoj se obdržava zajednički sabor zemaljah krune ugarske.

§. 64.

Na kovanom novcu ugarske krune ima se u kraljevskomu naslovu uvrstiti takodjer naslov kralja Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 65.

Kraljevina Ugarska priznaje zemljištnu cjelokupnost kraljevinah Hrvatske i Slavonije i nastojat će o tom, da sa ova oživotvori. Napose će ona i u buduće uskorivati, da se onaj dio vojne krajine, koji ka kraljevinam Hrvatskoj i Slavoniji spada, skupa sa vojnimi krajiškimi komuniteti sjedini sa spomenutimi kraljevinami u obziru zakonodavstva, uprave i sudstva, i kako je dosada više puta rieč digla, ne će ni ubuduće prestati temeljem prava sv. ugarske krune

zahtjevati reinkorporaciju Dalmacije, kao i zahtjevati, da se Dalmacija pridruži kraljevinam Hrvatskoj i Slavoniji: nu svakako se bude Dalmacija ob uvjetih ove inkorporacije saslušati imala.

§. 66.

U smislu prijašnjega paragrafa priznavaju se kao k teritoriju kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije spadajući:

Sve ono zemljište, koje sada skupa s gradom i kotarom bakarski pada županiji riečkoj, s izuzećem grada i kotara riečkoga, koji grad, luka i kotar sačinjavaju posebno s ugarskom krunom spojeno tielo (separatum sacrae regni coronae adnexum corpus) i glede kojega kao taktova, posebne autonomije i na nju protežućih se zakonodavnih i upravnih odnošaja uredjenja, imat će se putem odborskih razprava izmedju sabora kraljevine Ugarske i sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije i grada Rieke obće sporazumljenje postići.

županija zagrebačka sa gradovi Zagrebom i Karlovcem;

županija varaždinska sa gradom Varaždinom;

županija križevačka s gradovi Križevci i Koprivnicom;

županija požeška sa gradom Požegom;

županija virovitička sa gradom Osiekom;

županija sriemska.

Nadalje sliedeće krajiške pukovnije:

Lička.

Otočka.

Ogulinska.

Slunjska.

Banovačka prva.

Banovačka druga.

Varaždinsko-Križevačka.

Varaždinsko-Gjurgjevačka.

Gradiškanska.

Brodska.

Petrovaradinska.

Napokon:

Sadašnja Dalmacija.

§. 67.

Kraljevina Ugarska privoljuje na to, da se mitnice u Zemunu, Mitrovici, Rači, Klenaku i Jakovu i donle, dok gore označena zemljištna cjelokupnost istinom postane, iz sadanje neposredne središnje uprave izluče, te u znak priznanja zemljištne cjelokupnosti podrede zagrebačkom financijalnom ravnateljstvu.

§. 68.

Kriepost svih zakonah i odredabah, koje se nazočnoj nagodbi protive, ima prestati, čim ova nagodba postigne previšnju sankciju.

§. 69.

Nasuprot se i za buduće imaju smatrati zajedničkimi pravi i temeljnimi zakoni ugarske krune sva ona ustavna prava i svi oni temeljni zakoni, kojih se je užitak i zaštita u prošlosti ravnim načinom protezala kako na kraljevinu Ugarsku, tako i na kraljevine Hrvatsku i Slavoniju, te koji s nazočnom nagodbom u opreci ne stoje. Iza kako bude nazočna nagodba postigla previšnju sankciju, imade se ona kao zajednički temeljni zakon uvrstiti u posebne zakonike kraljevina Ugarske i kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije; pa se podjedno ustanovljuje, da ova nagodba ne može biti predmetom zakonodavstva pojedinih nagadjajućih se kraljevinah, i da promjena iste uzslijediti može samo onim putem, kojim je udjelotvorena, pristupom naime svih onih čimbenikah, koji ju sklopiše. Izjavljujći Mi zakonski članak i sve, šta je u njem sadržano, kako u cielosti tako i u pojedinostih vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskam Našom moćju odobravamo, potvrdjujemo, s tim; da ćemo ga i sami obdržavati i po drugim Vjernim Nam obdržavati dati, kao što ga silom i kriepošću ove Naša listine primamo, odobravamo i kraljevskim našim podpisom potvrdjujemo.

Dano u stolnom i glavnom Našem gradu Beču na dan osmoga studenoga godišta spasa

hiljadu osam sto šezdeset i osmoga; vladanja Našega dvadesetoga.

Milan bar. Kussevich g. t. s. r. Franjo Josip s.r.

Po previšnjoj zapiovjedi Njegova posvećenoga cesarskoga i kraljevsko-apostolskoga Veličanstva:

Eduardo bar. Jelachich s.r: